

Morgenstemning på tur til Høgfjellet. Foto Erik Stabell.

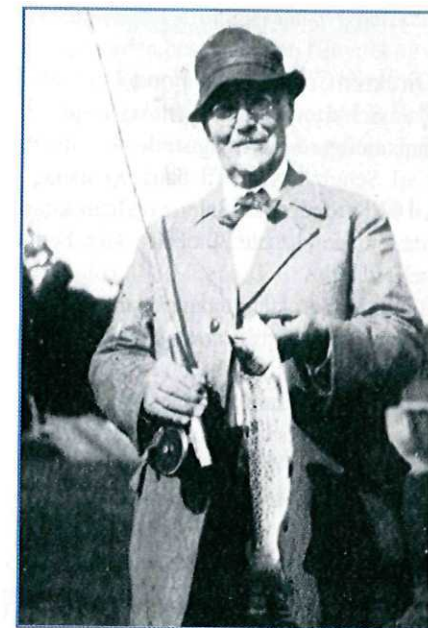
Teknologen Carl Schulz

Av Torgeir Gunleiksrud

De aller fleste medlemmer i turistforeningen kjenner *friluftsmannen* Carl Schulz, pionér for arbeidet med tilrettelegging for friluftsliv og fjellturisme i Midt-Norge, grunnlegger og første formann i TT og en ivrig støttespiller og nestor i foreningen fram til sin død i 1944.

Mindre kjent blant friluftsfolk er antakelig *teknologen* Carl Schulz. Jeg var så heldig å bli invitert på møtet i Trondhjems Polytekniske Forening 12. november 1996. Det var ingen tilfeldighet at møtedatoen var sammenfallende med Carl Schulz' fødselsdag. Dette var nemlig det årlige møtet i "Direktør Carl Schulz' Fond". I løpet av møtet fikk jeg et innblikk i Carl Schulz' liv som pionér innen elektroteknikk, hans allsidige interesse for teknologi og hans eminente pedagogiske egenskaper.

Siden dette møtet har jeg med god hjelp av Esther og Arthur Nordmark og en del skriftlige kilder samlet noe stoff om dette som jeg gjerne vil presentere for foreningens medlemmer.

Carl Schulz - gjennom sitt lange liv var han en svært aktiv og aktet mann, både i fjellet og i sine faglige gjøremål i byen.

Carl Schulz faglige karriere

Carl Schulz ble født 12. november 1851. Etter avlagt eksamen ved Trondhjems Katedralskole studerte han realfag ved Universitetet i Christiania. Han studerte også ved tekniske høyskoler i utlandet. Han kom tilbake som adjunkt til katedralskolen i hjembyen i 1878. I 1893 ble han tilsatt ved Trondhjems Tekniske Lærestanstalt som overlærer og spesialist i elektroteknikk. Her opprettet han blant annet landets første undervisningslaboratorium innen elektroteknikk. Han underviste også i fysikk og sten- og fjellære. Etter at NTH ble grunnlagt i 1910 ble Trondhjems Tekniske Lærestanstalt nedlagt og Trondhjems Tekniske Mellemskole opprettet. Schulz ble med over til denne skolen som overlærer og senere som direktør.

Carl Schulz ble bestyrer av Det Kongelige Norske Videnskabers Selskabs mineral-samling allerede som 27-åring i 1878, et verv som han hadde til han ble 85 år! På sine vidstrakte reiser, blant annet til Svalbard, samlet han et rikholdig steinmateriale og fossiler som han ga til denne samlingen.

I Trondhjems Polytekniske Forening spilte Carl Schulz en sentral rolle i mer enn 60 år. Ingen har holdt så mange foredrag i foreningen som han. Han var også aktiv på den sosiale og selskapelige side i foreningen, og ble etter hvert også utnevnt til æresmedlem.

Direktør Carl Schulz' Fond

Carl Schulz var en avholdt og inspirerende lærer. Det var nok hovedgrunnen til at hans tidligere elever og studenter samlet inn midler til et minnefond som skulle bære Carl Schulz' navn. Til hans 90-årsdag 12. november 1941 ble det samlet inn ca. 10 000 kroner. Carl Schulz og hans kone Gudrun la til samme beløp, slik at grunnkapitalen i fondet ble 20 000 kroner. Fondets motto var og er fremdeles: For viden og velferd.

I § 4 i fondets statutter står blant annet:

"Det skal hvert år arrangeres et åpent møte i regi av Trondhjems Polytekniske Forening med foredrag av en person med høy anseelse innen foredragets emne, som bør være av samfunnsmessig betydning. Møtet arrangeres i tilknytning til Carl Schulz' fødselsdag. Inntil 1/3 av fondets avkastning kan avsettes til og akkumuleres til et reisestipend, som kan tildeles en sivilingeniør eller en ingeniør som ønsker økt innsikt i et emne som angår generering, overføring eller anvendelse av elektrisk energi.

Styret kan videre avsette inntil 1/3 av avkastningen til Carl Schulz' Pris som kan tildeles en person som har ytet fremragende innsats innen elkraftteknikk eller dens praktiske anvendelse."

Det årlige Schulz-møtet i november samler fortsatt mange mennesker. Den siste som fikk tildelt midler fra Carl Schulz' Fond var Bjørn H. Bakken i 1992. Han fikk et reisestipend for å studere gasskraft og gassdistribusjon i Nederland. Han studerte også kjøp og salg av ulike energibærere. Bakken holdt foredrag på Schulzmøtet i 1994.

Fra fagmannen Carl Schulz' liv

Allerede for over 100 år siden var Carl Schulz en banebryter for å skape et kommunalt elektrisitetsverk i Trondhem. Han var eneste faglige autoritet i "Lerfosskomiteén" av 1896. Det sies at Schulz gjorde det meste av arbeidet, og at han "satte sitt preg" på komiteens innstilling. I et møte 24. november 1898 i Trondhjems bystyre, der Schulz satt som medlem for partiet Venstre, ble byens første vannkraftstasjon ved Øvre Leirfoss "klubbet igjennom i tillit til overlærer Schulz' skjønn". Samtidig ble det vedtatt å anlegge elektrisk sporvei i byen.

Den fremsynte Carl Schulz skjønnte at elektrisiteten ville kunne brukes til noe langt mer revolusjonerende enn "bare" det å skaffe byens befolkning lys i hjemmene. Han måtte bekjempe den kommunale "vente og se"-holdning overfor den nye teknikkens mange muligheter. Schulz skal ha uttalt at med en slik holdning ville en gjøre som en bonde som satte seg ved elvens bredd for å vente, inntil vannet var løpt forbi, slik at han kunne komme over. Schulz slo fast at "ligesom vandet strømmer i al evighet, saaledes vil al teknik utvikle sig ustanselig, saalænge jorden bestaar". Han benyttet også et argument som falt i god jord hos byens "fedre": et kommunalt elektrisitetsverk vil bli en sikker inntektskilde som kunne tre i stedet for de stadige og upopulære skattepåleggene. Vi ser altså at han ikke bare var en fremsynt mann, han var også en optimist!

Carl Schulz var en aktiv og engasjert mann gjennom et langt og begivenhetsrikt liv. Han kom med sterke uttalelser om en så kontroversiell sak som utbedringen av seterveien til bilvei fra Vognill til Gjevilvasshytta midt i 1930-årene. I sin uttalelse om denne klassiske konflikten mellom friluftsinnteresser og nymotens teknologi, uttalte Carl Schulz i sitt 86. år: "Det går ikke an å forbeholde landets naturherligheter for en liten eksklusiv krets av Feinschmeckere som anser apostlenes hester som det eneste fremkomstmiddel som er respektabelt! Det gjelder å få flest mulig inn i fjellet, og her streifer man også inn på spørsmål av betydning for landets økonomi. Det kan naturligvis være generende med bilene for dem som vil gå alene i fjellet. Men det nytter ikke å stampe mot utviklingen på dette felt – man er barn av sin tid, ikke av fortiden!" Jeg overlater til leseren selv å avgjøre om turistforeningens "grand old man" i livets slutfase lot sine teknologi-interesser seire over friluftsinnteressen.